

KÍSÉRTETEK KORA

Meglassul olykor az idő futása,
néma árkok alján vize megalvad,
fáradtan, lustán mégis elindul,
de a nyíratlan park homályán
lándzsás vasakba botlik.
Emitt békafej: éber álom
a szunnyadó kútvdörben,
elnémult esztendőök csöndje nyikordul,
s a múltból galambraj billen az égre.
Megtorlódik az idő, megreked árja
egy-egy bozótban – árkok mélyén,
drótozott kútvdörben vize megalvad.
Benned is megsűrűsödik az emlék,
lábad asztal alatt kalimpál,
Mama terít, s a szibériai hóesésből
Papa is újra előlép.
Túnt arcok és nyarak kísértének,
elfeledett, régi ízek a szádban,
s föld alatti dohogás hangja füledben,
s míg kezvedben az unt kaleidoszkóp
a széthullott képeket újra kirakja,
és látod a múltad, a változatlan hatalma
bekerít, és most már ez nyargal
rajtad át: a mozdulatlan.

Szántó Piroska

A SZIGET

*„Wir fahren gegen Engelland”
(Régi német katonadal)*

A rózsaszín-szürke ruhám jó lesz, de a kalap! Azt mondják, muszáj kalapot venni – ki hallott ilyet – égő nyárban és szocializmusban. Felajzottan nézelődök a Belvárosban – úgyis ott lakom –, közben egy tucat ismerős asszony, lány súgja oda: ti is meg vagytok híva? – Mire én: És neked sincs kalapod? Mert nekem nincs. Télen kucsma, még jó, ha nem az a füles orosz sapka, amit a buzgók hordanak, nekem azért is fehér kucsmám van, nyáron zsebben hordott svájcisapka vagy színes parasztkendő hurkába csavarva

és hátul kötve. A lódenkabát divatja éppen kihaldoklott, otromba, barnás esőköpeny kapható a tökegyforma ruhásboltokban – egyes, külföldön járt hozzátartozóval rendelkező divathölgyeken kezdődik a kulikabát. *Van* üvegnejlon harisnyám (harisnyanadrágnak még hírét sem hallottuk) és tisztes korú magas sarkú cipőm, ez rendben is van, de némely jártasabb hölgyek azt suttogják, hogy kesztyű is kötelező, ha a ruha rövid ujjú, márpedig az enyém olyan, akkor vállig érő kesztyű, rémes. És igazán nem hozhatok szégyent Pistára, hát sikerül egy kis ezüstszürke palacsintát találnom a nagy kontyom és a bal szemem közé. Életemben még nem töltöttem el ennyi időt öltözetkereséssel, igaz, még soha nem is voltam garden partyn, de most már a kesztyű is megvan, Pista sötétszürke lüszterruhája (Vas bácsi hajdani nyári díszéből alakítva) meg a fehér pettyes kék nyakkendője igazán gyönyörű, kész, mehetünk a Királynő Születésnapjára, az angol követ rezidenciájára.

Pista általában nem örül a postának. Isten tudja, miért, lehet, hogy még a tisztviselői múltjának a rossz emléke, de az is valószínű, hogy az ötvenes évekbeli riogató, levélnek csúfolt cédulák jutnak eszébe, de tény, hogy akár ő maga szedi fel a leveleket, akár én nyújtom át neki, rendszerint azt sóhajtja: „Hajaj.” S tépi fel idegesen, ahelyett hogy rendesen felválná, azt már nem! De most megkövülten bámul egy hosszában hajtott papírlapra, s csak annyit lök felém, jóformán dadogva: Ide nézz!!!

– A Királynő nevében? Hogy az istenbe? – üvöltök fel. Csak bámulunk egymásra, ez nem igaz. De igaz. A GOVERNMENT hívja meg Pistát két hétre Angliába. Az angol irodalom nagy mennyiségű fordítására való tekintettel szívesen látják feleségemmel, s fáradjon be a részletek megbeszélése céljából a budapesti angol követségre bármely *a. m.* 10–12 között. Mr. Sandhurst kultúrattasé írhoz.

Hahaha. Ahogy ezt a lordok elképzelik ott a szigeten. Az ember besétál az angol követségre, megbeszéli a dolgokat, megköszöni a meghívást, aztán a Magyar Nemzeti Bankban bevált egy kupac forintot fontra, csak úgy ukmukfukk repülőgépre ül, kiszáll Angliában.

Nem tudják a szerencsétlenek, hogy az ember nem oktan állat, hanem közigazgatott lény? Először is bejelenti elképesztő szándékát a Kiadó Igazgatóságának s a Képzőművész Szövetség párttitkárának. Az „továbbítja a vezetőség felé”, s ha mindenek jóváhagyják, „továbbítja a Kultuszminisztérium felé”. Az, ha jókedvében van, úgy dönt, hogy az állampolgár mehet, akkor kérvényt nyújt be a Nemzeti Bankhoz, s az engedélyez neki öt, azaz öt dollár valutát fejenként – miután nem hivatalos küldetésben utazik, csak úgy, meghívásra. Ott nyilván tejben-vajban fürdetik, s ha magánemberként netalán véccére kell mennie, az mindössze egy penny – mint később kiderült, csakugyan –, mert hát mire is költhetné külföldön azt a tömérdek pénzt.

Átmentünk világ csudájára a munkahelyi igazolásokon, most már csak a Kultuszminisztérium van hátra. Aczél elvtárs fogadja majd tizenhatodikán délután fél háromkor Pistát. A barátaink örjöngenek az őszinte boldogságtól s az őszinte irigységtől, ilyen meghívást még nem kapott magyar író soha – Szepsi Csombor, Bethlen Miklós angliai utazása, de még a magyarok háború előtti angliai ösztöndíja is kutyagumi ehhez képest. Maga Anglia hívja meg a pesti Vaspistát – ilyen megtiszteltetés –, még Pista meglehetősen fanyalgó természetű mamája sem tud egyebet mondani:

– Mibe tudsz te felöltözni a Királynőhöz? Nem fogsz te frakkban elesni? Majd még iszol is ott.

Pista ordít, az édesanyjának kijáró különordítással.

– Nem a Buckingham-palotába hívtak meg, hanem Angliába – nem érted? és nem vagyok se pincér, se diplomata – frakk! Miért nem mindjárt huszáratilla?

– Azért maga csak tanuljon meg KNIXELNI – figyelmeztet Vas néni, minden-
esetre.

Földig féltérdelve egykettőre kivágom neki az udvari bókot (Thackerayból tanul-
tam, nem is a félegyházi tánciskolában), de Vas néni legyőzhetetlen.

– De kivágott ruhában ne menjen, látszanak a sótartók a vállán!

Nem is gondolná az ember, hogy ismeri ezt a szép népies kifejezést, de úgy látszik, döfésre még egy bugylibicska is jó, és igaza van. Sovány vagyok és rettentő fáradt, nem akármilyen év volt az utolsó, és a mostaninak jaj dehogyan van vége még! Gyerünk, gyerünk ki már Szentendrére, a frissen ültetett pici fák és a vállig érő gaz közé, még csak nagy virágú kék hajnalicska árnyékolja be úgy-ahogy a verandát, de nem lehet már kibírni ezt a szegény, agyontépett és letartóztatásoktól még mindig rettegő Bu-
dapestet, a naponta áradó szörnyű hírekkel, sem a börtönben lévő barátainkról nem tudunk semmit, a kimenekültekről is csak nehezen és keveset.

Június van, a Királynő születésnapja, a „garden party”. A nagykövet úr rezidenciá-
ját hatalmas rendőrgyűrű fogja körül, jól megnéznék mindenkit – vagy ennek ez a módja? Nem tudom, még sohasem voltam „garden party”-n. Helyénvaló lenne Hu-
bay Miklós szkeptikus észrevétele: „A jelenlévők zöme minden valószínűség szerint egy nagy, közös fekete autóbuszon fog távozni innen.”

Zöld gyeppel, rengeteg ember tarkítja, katonai egyenruhák, kitüntetésekkel borított mellkasok, függönyrojtos övet viselő katonaforma helybéli, skót szoknyás skótok, szép csontos térdekkel, hindu leplek, turbános, fezes, sárga, barna, fekete arcok, időnként hosszú keleti köntösök („aba”, sújja bennem Maugham) és a szabaddalában lévő magyar irodalom. Pincérek osonnak a zöld gyeppel, amiben tövig merül a hölgyek magas sar-
kú cipője, s igazán kevesen bizonyulnak antialkoholistának, csak úgy kapkodják az orruk alá dugott WHISKYT, jó vizes, szerencsére, lehet, hogy pszichésen, de így is olyan elementáris erővel hat néhány közeli barátunkra, két költőre, hogy távozás után keresetlen egyszerűséggel nekifordulnak, és igénybe veszik a rezidencia oldalfalát, szerencsére a kert felőli részt bokrok takarják. Nagyon keveset tudok angolul, de azt megértem, hogy senki sem beszél semmiről, csak a szája jár. Házigazdáink iszonyú erőfeszítéssel törnek – fenét törnek, csákányozzák – anyanyelvünket – bár a „hogyan van” és „még egy pohárral”-nál azért nem mennek többre, gondolom, mi sem az ő nyelvükön. Valahogy nem áll rá a szánk. És ami a legfurcsább, és csak most realizálok, hogy az orosz könnyebben ment nekünk. Az angol arcok, meglepetésemre, rózsaszín-
fehérek vagy faggyúgyertyaszínűek, a hölgyek ruhája szép és sosem látottan divatos nekünk, de valahogy nem jól viselik. Van egy-két kivétel, azt persze nyálcsurgatva bámulják, nemcsak a férfiak, a nők is. De büszkén látom, hogy a magyar nők milyen elegánsan festenek a divatjamúlt rongyaikban. Szigorúan kalapban vagyunk mind-
nyájan, de úgy látszik, mégse volt kötelező, mert nem minden angol hölgy visel kalap-
ot. Kapok egy felejthetetlen bókot egy varnyút nyelt bajuszú, rokonszenves pofától: „Ön bájos milyen.” Mint kiderült, orientalista professzor, és ezért neki „könnyebb va-
gyok magyar”. A nagykövet úr nincs jelen, a helyettese Street úr.

– Rokona Della Streetnek? – érdeklődöm, mire halálra röhögi magát.

– Ilyen műveltek a magyar hölgyek?

– Nem, dehogyan – dadogom –, de Perry Mason urat ismerik.

Hát ez lezajlott, s a téli szekrény tetejére hajtom a kalapot. S rohanunk vissza Szent-

endrére, ki kell szuszognunk magunkat, Aczél titkárnője újból jelezte, hogy fél kettőre jelentkezék nála a Minisztériumban két nap múlva, bemutatni az angol meghívólevelet.

– Utána már nem megyek vissza a Kiadóba – szól vissza Pista a kapuból –, jövök ki egyenesen, mit kell kihozni? Tejet?

De már múlik a délután, és nem jön. Alkonyodik is. Pedig már hosszú a nap, június tizenhatodika van, még majdnem egy hétig egyre nő az esti fény. És éjszaka van már, és Pista nem jön. Itt már csak egyetlen magyarázat lehetséges. Hiszen még a Standard főnökének a mit sem tudó titkárnőjét is letartóztatták annak idején, igaz, ennek már hét-nyolc éve, és most az ötvenhatosok vannak soron, egy csomó író börtönben ül. És erre bumm, egy ilyen angol meghívás, de nem szabad erre gondolni. Hát mi a fenére gondolhatnék? És most felrobban a mellemben egy száztonnás bomba, és végigvágódok az ágyon. Nem tudom, mennyi idő telt el, de hirtelen előttem áll Pista, részeg, zokog, ököllel fenyegeti az egeket, Istent, a világot – ilyenek sem láttam még soha.

Hát igen, csak egy év múlva tudtunk elindulni Angliába, előbb még ki kellett hevernem az infarktust, a hivatalok packázásait, de arról a júniusi napról, amint lehetett, már beszámolt Pista, és egy nappal később az MTI is.

– Aczél háromnegyed óráig váratott az előszobájában, mintha egy miniszter lenne kénytelen egy tyúktolvajt fogadni, rám se nézett, csak bólintott, és kinyújtotta kezét a levél után. Én meg hülyén örvendeztem neki: No mit szólsz? Ő csak visszadobta nekem a levelet, s csak annyit szólt:

– Hát ez rettenetes! Ne is beszéljünk róla, majd hívatlak máskor.

Én meg erre üvöltöni kezdtem, mindent összeviessza, hogy ez Magyarország dicsősége, nem az enyém, boldogságról, utazásról, megtiszteltetésről, és hogy kicsoda ő voltaképpen, aki erre így reagál, és nem tudom, hogyan kerültem ki, rémlik, hogy egy kedves nő megitatott és kikísért. Elrohantam Cipíhez, velem jött tanácsot kérni Gál Pistához, hogy mit csináljak most, s ő tudta. Mindent tudott. Tudta, hogy aznap reggel ölték meg Nagy Imrét. Aczél joggal ijedt halálra. Bizonyosan ő is csak utólag értesült, s még nem tudta feldolgozni. Aztán leittuk magunkat Cipivel a Zöldfában, és taxin jöttem ki, hajnalban.

Angliai utazás ilyen évek után, istenem. Pista már szédülten jár a városban, 1947-ben, tizenkét esztendeje, hogy utazott, ömlik belőle a vers, boldog. Pedig Aczél, mikor aláírja az engedélyt, még egy utolsó intelmet is megereszt: – Nem félsz, hogy Piroskát a tengeren fogod eltemetni? Amilyen romantikus örültek vagytok, még talán örülnének is neki?

Hát persze. Én biztosan örülnék. Irigyek az istenek, fizetni kell mindenért: „Szívedben hordod, hiába vigyázunk, kilesi minden érverésedet... Nem lesz mód lerázniunk vasúton, sem hajón a végzetet.”

Ananké kicsit elfordította most a fejét. Jó, jó, csak várjatok, majd. Most csak a félelem és az a szörnyű érzés, hogy a folyton cigarettázó vékony lány most egy óvatosan mozgó testes asszonyság, aki még nem mer rágyújtani, és az orvosa nem engedi repülőgépre ülni, hiába hadakozunk, nem vállalja a felelősséget. Minden határon ránk bámulnak, vörös útlevelemmel utazunk, 1959 májusa van.

Hálókocsi és Pista aggodalmas fejedugása a felső ágyból: „Mit érzel? Jól vagy? Rendes a pulzusod?” Amiens-ben lesz reggel, a francia vasutasok éppen úgy lóbálják a lámpát, kalapácsot, mint a magyarok, s a szürke vonatreggelen átvilágít a trikolor. Amiens – honnan ismerős? Dumas, persze. Calais! Háború és regény nekünk most itt minden. Itt a legkeskenyebb a „Ruhaujj” csatorna, hiszen idevártuk a partraszállást annak idején, és mennyire vártuk! Aztán a komphajó, a Ferry. Itt már vendégek vagyunk, Anglia vendégei. Ijesztgettek is eleget az Immigration Officerrel, aki, ha úgy látja jónak, nem engedhet be, visszaküldhet, a Sziget védekezik. De nekem fekvőszéket hoz a fedélzetre, s külön közli a pincérrel, hogy Anglia magyar vendégei vagyunk, s faljuk az ötórás teát – a feketén sűrűsödő ég alatt a pámszürke vizen bukdácsoló hajó kétségtelenül a Boldogok Szigetére visz a *Trisztánból*, és Dover szikláit fehérek, hát minden igaz, amiről annyit ábrándoztam ez alatt a félig kórházban töltött év alatt, hát eljutunk odáig? Igen. Az átkelő hajó tisztje átad a doveri vonat kalauzának, vagy állomásfőnök vagy vámos, nem tudom, mindenesetre vasutas, aki érdeklődik, hogy milyen volt az átkelés. Birjuk a tengert? Ma, úgy mondják, „durva” volt. Nem innánk esetleg valamit? Csak önnel – mondja Pista –, a vasutas kitátja bámultában a száját, persze egy szót sem értek abból, amit hadar, azaz dehogy hadar, aprókat nyög az orra alatt, s egy tálcán kekszet meg nagy kanna teát hozat, valóban velünk iszik, önti bele a teát a fura nyúlfejbe. Gyönyörű zöld vonat fut velünk, gyönyörű zöld mező mellett, a házaknak mintha égre tárt ujjak lennének, a sziklaszínű és vörösesbarna házakból rengetek kémeny nyúlik ki, rózsaszínűek vagy barnák, és mint a hókupacok alszanak a zöld mezőn a fehér birkák, az istennek se mozdul egyik se. Az eső szemerkél, de valahogy barátságosan. Istenem, milyen zöld lehet Írország, ha már Anglia ilyen zöld, sóhajtja a telhetetlen Pista.

A Viktória pályaudvarra érkezünk, s még le se kecmegünk a vonatról, már hevesen integet egy szőke hölgy, tábla a kezében, Mr. és Mrs. Vas Budapestről. Ő a guide-unk (dada az ostoba idegenek mellett). Magyar származású, németül beszélő angyal, két magyar szót tud, amire viszont nagyon büszke, gyerekkorából emlékszik rájuk: „Margitka” és „Törpe”, az előbbi a saját neve, utóbbi a pónilováé volt. Hatéves kora óta él Angliában, német–angol idegenvezető. Amulva észlelem, hogy a Viktória pályaudvar sehol sem lyukas, tetején se, oldalán se, üvegtáblái se, s rengeteg hordár nyüzsg, jut mindenkire biciklihajtású csomagkocsi, és senki se tolakszik, érdekesítő. A vámon egyszerűen átröppenünk, pedig az előttünk lévő, Indiából hazatérő, angolnál angolabb férfit éppen csak hogy meztelenre nem vetkőztetik, annyit vacakolnak vele. Ami elsőnek elbűvöl bennünket, az a taxi. Kétségtelenül hajókofferek, de még elefántbíbik fuvarozására is alkalmas, tágas; lehajtható kis ülés is van benne, s a taxis nem morog, nem csal, és nem tesz úgy, mintha nem értené, hova igyekszünk, és a taxi fekete. A hotelunk a Green Park melletti St. Ermin – ki a fene lehet. Lakosztályunk van, fogadószoza, hálószoza, nekem piros, Pistának zöld fürdőszoba, nehogy az istenért össze találjunk veszni a sorrenden. A sofőrőnek gyönyörű a kesztyűje, teteje hálós, a tenyere bőr, még nem láttam ilyet. Közli, hogy ő visz bennünket minden második nap, a váltópárja is nő, végtelen kedves, ők fuvaroznak a megbeszélt program szerint, vagy, természetesen, ahová parancsoljuk, ugye. De engem mégis a reggelizőterem ragad el legjobban. Ugyanis a Government amilyen gavallér a közlekedés és a lakás terén, annyira takarékoskodik, úgy látszik, az ennivalóval. Mert én mint feleség „bed and breakfast”-re vagyok meghíva. Pista kap ebédet, vacsorát ott, ahová viszik – márpedig

mindennap viszik televízióba, parlamentbe, egyetemre, irótalálkozóra, s én nem mindig mehetek vele. Persze ez úgy történik, hogy az előző napon vagy Roger, Margitka váltópárja, vagy maga Margitka megbeszéléscédulát nyújt át: várja az illető intézmény Mr. Vast, a kocsit tíz húszkor a hotel előtt lesz az aznapra eső guide-dal. Vidéki utakra, táj- és tengerezésre a sofőr Mrs. Vast is viszi.

Szóval a reggelizőterem legalább százasztalos, s valamennyi falán hatalmas hajók díszelnek (freskók persze), amint az Empire legcsodálatosabb tájai felé igyekeznek kék tengeren, habzóra felfújt hullámokon. És étlap van a reggelihez, és minden asztalon külön elektromos piritóstartó, ha kifogy, csak felnézek a pincérre, szólnom sem kell, hoz másikat, tele. A piritós háromszögletű. Gyümölcslé, zabpelyhely, kukoricapehely, négyféle tojáskészítmény, vaj, méz, marmelade (a narancsdzsem külön neve), jam, végül friss gyümölcs. Külön rostélyon néhány melegtál, gyanakodva nem kérek belőle. Igyekszem annyit enni, hogy egész napra elég legyen, de ez, sajnos, lehetetlen. Mert egyetlen reggelit sem tudunk zavartalanul végigenni. Ugyanis az asztalok között lehajtott fejjel közlekedő pincér egyfolytában suttogja, mintegy önmagának, az istenért, nehogy zavarja a többieket: *four, four, seven*. A szobában ugyanis nincs telefon, ne zavarják az embert, ugye, ha visszavonul, legyen csak ott a hallban négy külön fülke, kettő a külföldi hívásokhoz. A *four, four, seven* négyszáznegyvenhét, a szobánk száma, a kiszakadt, kiszaladt hazánkfiak hívnak, szegények két és fél éve nem tudnak otthonról semmit. És most látni akarnak bennünket, mindent tudni, találkozni gyorsan, gyorsan, rögtön, hiszen érthető, de pont reggeli alatt! Mert közben azt hiszik, hogy végeztünk, és leszedik az asztalt, reggelit csak tizig adnak. Tíz óra húszkor viszont jönnek Pistáért, megmondják, mikorra hozzák vissza, rendszerint késő délután, s én addig kedvemre bolyonghatok Londonban egyedül. Gyalog persze, nem pazarolhatom a velünk adott tenger pénzt. Alföldi juhászoktömjönnek hála nagyszerűen tájékozodom Londonban. Pedig a Temzére nem számíthatok, itt nincs jobb part, bal part, a folyó úgy kacskaringózik, mint egy hajdani huszárdolmány zsinórja. De én érzem az égtájakat, nem mintha sütné a nap, de azért valahogy átdereng a szitálgató esőnködön, s mutatja, merre van a merre, a St. Ermin például a parttól nyugatra esik. Bolyongok hát, és éhes vagyok.

A hoteltól nem messze kicsi piacra bukkanok, délig van nyitva, meglepően patyolattiszta és jóformán néptelen. Gyümölcs, zöldség, köztük egy csomó, amilyent sosem láttam, kis halsütő- és krumplisütőkészítés. És az eladó nem szól egy kukkot sem, eszébe sincs kínálni az árut, s a női eladókon tiszta fehér kötény, lehet, hogy csak ebben a negyedben ilyen? És most újabb eszméletlen örömhullám önt el. A kupacokba tűzve kis fekete táblákon krétával az árak és egy nagy D. Egy font banánt kérek (kb. fél kiló), ennek a tábláján van a legkisebb szám, D 2 és 1/2. S hirtelen majdnem ráborulok az aranyszínű halomra. Úristen, hát persze: *denarius*. Hát eljöttek, ide is eljöttek a rómaiak, hogyne jöttek volna, Itáliából átmentek az alemánok földjén, Gallián, hajóra szálltak a „Ruhaujj” csatornán, s kikötöttek Britanniában, Londinium és bretonok és britek és piktek, ugyan hogy feshettek a Légiók caligában és tunikában ezen az éghajlaton, hogy bámulhatták ezt a zöld-szürke tájat. És csak a *denarius* maradt, *sestertius* nem? Meg a tizenkettes számrendszer, amiben tüstént kiismerem magam, Pista őszinte döbbenetére, én fizetek és számolok, ez érdekesebb, mint az unalmas tízes számrendszer, amit mindig eltévesztek, érdekesebb a font, a shilling, a félkorona és a penny. A *denarius*. Meg sem fordult a fejükben a *denariust* pennyre változtatni, köztu-

domású, hogy a D pennyt jelent, hát mért írják ki p-vel? Ha jól emlékszem a latin szerzőkre, a britek kékre festették magukat csatázás közben, ezt azért elhagyták. És az is eszembe jut, hogy Angliában nem kellett eltörölni a jobbágyságot. Megszűnt – észre sem vették, mikor, magától. Gondolom, azért annak is szerepe volt a dolgokban, hogy ha nem tetszett nekik a királyuk, hát levágták a fejét. Érdekes népek (*funny people*), ezt persze ők mondják miránk.

Az egy font banánt olyan világosbarna, sima, kellemes papírból készült zacskóban nyújtják át, hogy számos magyar festő cigánykereket hányna örömeiben, ha ilyen anyagra dolgozhatna. Megyek vissza zsákmányommal a hotelba, angol ebéddő van, és helyet foglalok hálószobánk egyik csudálatosan kényelmes karosszékében, s áhítattal kezdem hámozni a banánt, ami itt a legközönségesebb, legolcsóbb gyümölcs, de otthon az ifjabb korosztály nemigen ismeri.

És most csörren a zárban a kulcs, és nyílik az ajtó. Csak azért nem akad a torkomon a banán, mert rémületemben kásává markolom azt, amit éppen be akartam kapni.

A benyitó szobalány is dermedtre rémül – Miss Marple ifjúkorából itt maradt, ropogós kartonruhájú, csipkés bóbítájú szobalány, s iszkolna kifelé, de nem fordíthat ugyebár hátat, még ha délben és látható büntudattal banánt zabáló pária is az illető vendég – tehát hátrálva éri el az ajtót, közben mekeg, mekeg:

– Maam... maam, maam... sorry, maam.

Teljes gyászleplevel elborít a szégyen. A szegénység letéphetetlen szégyene. Csak reménykedni lehet, hogy a szobalány azt hiszi, vegetáriánus vagyok, vagy fogyókúrások, s azért nem megyek le az étterembe, jaj, istenem, édes hazám, micsoda szégyent hoztam rád, mintha valaki a Ritzben potyókaszilvát falatozna átázott papírzacskóból. Most meglehet a véleménye a titokban faló szegény barbárokról, hát igazán tudhattam volna, hogy szobalánynak, emeleti szobaasszonynak kulcsa van minden szobához.

Igenis van kulcsa, és használja is.

Újra nyílik az ajtó, s benyomul egy hatalmas tálca, ezüsttálca, legalábbis annak néz ki, óriási teáskanna, vajjas kenyér, cukrászsütemény, valami pogácsa vagy fánkféle és két zöld alma. Jóformán eltűnik alatta az előbbi szobalány, kerekzappan-arca maga a mosoly, én nem tudom, milyen arcot vághatok, óriási erőfeszítembe kerül, hogy visszanyeljem a sírást.

– Egy kis tea, asszonyom – és lesütött szemmel kihátrál a szobából, mire utánaugranék, már csak a közeli lift zúgása hallatszik.

A BBC-ből hazafuvarozott Pistának elmesélem az égből hullott teát, ő meg elmeséli, hogy technikai felszerelések és különféle munkafolyamatok kibogozhatatlanul sűrű erdején hurcolták keresztül, amiből egy kukkot sem értett (mi még csak hírét hallottuk a televízióknak). Az ebédlőben viszont egy tucat professzor gyámolította, közülük egy mindenáron az angol történelmet óhajtotta megismertetni vele dióhéjban, s beszéd közben hirtelen nem jutott eszébe valamelyik király feleségének a neve.

– *His queen...* ööö – pattintott az ujjával idegesen.

– Henrietta? – segítette ki az udvarias Pista halkan, s a professzor rábámult, s tüstént világga kürtölte a magyar írók, jelesül Mr. Vas félelmetes tájékozottságát. Hát hála istennek ő kiköszörülte az én csorbámat is. Az ebéd különben – Pista szerint – katasztrofális volt, s a szoba tele a professzorok esernyőivel, de sebaj, holnap visznek mind a kettőnket Oxfordba, és – mondja habozva – talán nem ártana, ha megnéznéd, megjött-e már az a pénz, amit Besnyótól vársz Amerikából, úgy szeretnék legalább egyetlen könyvet venni Oxfordban. Mégis, tudod...

A bank, ahová az Amerikában élő régi barátnóm, Besnyő Magda küld ötven dollárt, a Szénapiacon (Haymarket) van. Nem, a pénz még nem jött meg.

– Meg fogja kapni? – érdeklődik a súlyosan asztalra tehénkedő, teljesen közömbös, tésztaarcú tisztviselő, s az útlevelemet nézi.

– A barátnóm ajándéka – nyögöm –, azt írta, ide küldi az American Express haymarketi fiókjába.

– Akkor én kifizetem – babrálja az útlevelemet az ember – *for your responsibility*. Ha nem jön meg, amíg itt tartózkodik, vissza kell fizetnie. Különben többé nem engedjük be. Ismétlem: *for your responsibility*.

Atyaúristen. Sok-sok éve nem éreztem magamat embernek, aki nemcsak felelős azért, amit kimond, de hisznek is neki. Igazán rám fért. Angliában vagyok, *Magna Charta*.

– Úgy kell annak, aki utazik – nevet rám egy kedves barátnóm barátnője még Pesten, indulás előtt, és egy óriási koffert zökent elém – úgyse te viszed, nehéz, tudom, de pénzt is tudsz szerezni attól, akinek átadod, én hagytam nála még két évvel ezelőtt. Most megírtam neki, hogy ki vagy, és segítsen, adjon neked abból, amivel nekem tartozik, jelentkezzék nálad. Mert az Állambácsi öt dollárjával nem sokra mész odakint.

– Four-four-seven – suttogja a pincér reggelinél, s délután megjelenik Barbara egy halom rózsaszínű, kerek fejű rózsával, fülön fogja a koffert, igen, átadja az illetőnek, szívesen. De hogy pénzt adjon nekem? Hogy képzelem? Ilyen csaló vagyok, ilyen hazug? Sosem hagyott őnála a hölgy egy krajcárt se. Nem szégyeltem magam? Anglia jogállam, nem kommunista birkanyáj.

Megdöbbenve dadogom, de hiszen Ilonka mondta, és hát a koffert is ő küldi, hát miért hazudnék, hát hogy is meri feltételezni...

– Mert a magyarok mindenre képesek – fúj rám Barbara, mire nem tehetek mást, elnevetem magam.

– Látom. Borcsám, igazad van. Te is magyar vagy. No, eredj innen, gyorsan.

Ezer üzenet, ezer megbízás, a lapos kiselemtől kezdve gyógyszerekig és jaj, csak egy negyed font teáig, Ridgeway és Earl Grey, drágám. És a jóisten áldjon meg, vidd el a kislányomnak a bérmaláncát és a kedves pulóverét, nem nehéz, ugye megteszed. És hozzád nekem Scholltól tyúkszemtapaszt, az igazán csak pár fillér. Nekem egy kisollót! Menj el a Selfridgesbe, ott kapsz olyan új golyóstollat, tudod –

– Gyurikám imádja a sós süteményt, amit én csinállok, ugye, elviszed neki? Majd ő érte megy a hotelotokba, csak hívd fel, mert messze lakik, szegénykém. Úgy szereti, és olyat nem csinál neki senki, csak a mamája.

Gyurikát utoljára öt éves korában láttam, egy Szent István körüti Közértben harapott belé a lábamba, mialatt sorba álltam tojásért. „Azt játssza néha, hogy ő kutya”, mosolyog az anyja, mellettem áll a sorban. Hát hogy utasíthatom vissza ennek a disszidált álkutya anyukájának és egy népszerű, kedves és termékeny prózairó feleségének a kérését, aki egy teli cipődobozt nyújtogat felém esdekelve. S most itt van Gyurika, és szerintem nem sokat változott harapós kora óta.

– Nahát ez az anyu! – morogja, egyáltalán nincs meghatva, egyetlen darab süteményt se dug a szájába, ahogy feltépi a gondosan átkötött dobozt, kiönti a tartalmát az asztalunkra – piramis –, s kihalász belőle egy herendi porcelánfigurát – kösz – szól oda foghegyről, zsebre dugja, s már kint is van a szobánkból, a süteményt pillantásra se méltatja. A figurát nem említette volt az anya, említette ellenben a követségen ka-

pott tájékoztató egyik passzusa: mi az, amit tilos bevinni a szigetre. Állatot, virágot és gyümölcsmagot, herendi porcelánt és italt. És ha ezt a vámon észreveszik? Mégis becsaptam Angliát, hiába bízott bennem az a bizonyos tésztakéjú úr az American Expressnél. (A pénz természetesen megjött harmadnapra.) Halálra szégyellem magam, s nemcsak egyetlen alkalommal, s nemcsak egyetlen okból. Erről Cs. Szabó László is mesél majd egyet s mást. Csé, a legendás Csé, akivel a Piccadilly és a Regent Street sarkán van randevúnk. Pista és ő úgy rohannak egymáshoz s úgy ölelkeznek, hogy Margitka, angliai nevelés ide vagy oda, a keze fejével nem győzi törölgetni potyogó könnyeit, pedig Csé magyarul dadogja, akadozó nyelvel:

– Hazulról jöttetek, hazulról jöttetek egyenesen? – Ő tizenkét éve, hogy elment, de erről most nem esik szó.

(Csaknem húsz év múlva ülünk a Képzőművészeti Főiskolán, az előadóterem dugig van, s lépcsőkön sűrű fecskesorban ülnek a diákok, Csé elkezd az előadást – folytatja inkább:

– Amikor utoljára beszélgettünk, azzal fejeztük be, hogy a görögök úgy ülték körül az Égei-tenger szigeteit, körös-körül végig, mint a békák. Az a kultúra tehát...

Utoljára 1947-ben fejezte be ezzel az előadását. Akkor én is a lépcsőn ültem, most az első sorban ülök, nem az Európai Iskolásokkal, hanem Pistával, a mikrofonosok mellett. És szívből irigylem a lépcsőn ülő gyerekek mohó, tágra nyílt arcát.)

– Holnapután nálunk vacsoráztok, akkor beszélünk, most csak látni akartalak. Holnap Oxfordba mentek, egy barátom fogad majd, professzor. Radnótit fordít, segítsenek neki.

Oxfordban tökéletesen angol ízű szél fogad, az a szürke szél, ami már a hajón jelentette magát, sós és kemény, de valahogy mégis a friss zápor illata van eldugva benne. Leng a szélben Oxford, lengenek a nálunk még nem is látott kockás sportszatyrok, mindenki biciklin közlekedik, a diákok-professzorok fekete klepetusa is csattog és repked, ahogy vígan karikáznak a sűrű sárgaviola-illatban, birkaszagból birkaszagba – a kollégiumok szagába. A sárga viola angol neve *wallflower*, falvirág, persze, ebben a szélben a falakhoz simulva virágzik iszonyú tömegekben, és fonódik egymásba az illat és a szag, a hófehér, fekete favázukat kimutató házak tövében. Szörnyű drága lehet a Shakespeare Hotel, minden szobának Shakespeare-ből vett neve van, engem kicsit elszomorít, hogy a mienk Ninnie sírja, de Pista vigasztal, szerelmesek találkozóhelye ez, hiszen tudod. Mégis, én jobb szeretnék inkább Puckban lakni. T. professzor, aki harsány „jó napot, hogy tetszik itt”-tel fogad, csakugyan tud magyarul, egyedi darab. Mindenekelőtt teljesen barna. Szeme-haja-arca is, és csodálatosan beszél, fura módon a hangsúlya is jó.

– Ön neve mi, Mrs. Vas?

– Piroska – mondom –, Scarlett, Priscilla, nem tudom, nagyon magyar.

– Piroska? – hibátlanul ejti. – Leánya önök régi szent királyának, Lászlónak. Az enyém Godofréd – közli büszkén.

Nó ezzel megvolnánk, Godofréd. Micsoda reménytelen dolog a nyelv, a fordítás. Szörnyű. De azért nekifogunk teljes erővel Radnótit bogozni, a mesebeli vacsora közben, amit egy iszonyú drága vendéglőben ad nekünk. Birkaszagról szó sincs. Csak én mindig ámulatba esem azon az angol szokáson, hogy evés előtt mindig pici brióst és vajat esznek – mintegy mellékesen kapják be aperitif után, leves előtt. Oda van készítve minden terítékhez, mint a só-, borstartó és a fogpiszkáló.

És most hirtelen itt van Miklós, itt, Oxfordban, a vékony arca, a nagy szarvasszeme,

loboghatna rajta a fekete Oxford-klepetus, illene rá. Mert Godofréd persze mindent tudni akar, Pista olyan szívesen beszél róla, közben időnként a szemét előnti a könny – hogy örülne Miklós! Godofréd úgy figyel, úgy hallgat, úgy kérdez, és úgy nem kérdez, tökéletesen úgy, ahogy kell. De mi csak erőlködünk, folyton azt érzem, hogy nem értheti, hogyan is érthetné ezt az egészet vagy azt a mozdulatot, ahogy Miklós megáll az ajtóban, megsimítja a cicám fejét; nem megyek be, búcsúzni jöttem, még sokféle megyek. Persze hogy csak a versei vannak itt, de ez ő maga, és mindig a vers volt neki a legfontosabb.

– Szösöske – kérdi Godofréd –, az a szőkéből jön? (Hogy piros a pipacs, a szösöske szára zöld.) – Nem, nem a szőkéből – mi a szősz? Reménytelen, pedig lerajzolom neki a pipacsszár parányi szőrtüskéit – puha – mondja Pista, mutatja a kezével, az ujjjaival is. – Pardonne – mondja Godofréd, így, e-vel, s most ő is eltakarja egy percre az arcát.

Mért nem a lakására hívott, ott jobban lehetne dolgozni, bizonyosan van szótár, magyar is, angol is – az ő háza az ő vára? Nem enged be az otthonába, muszáj neki ilyen drága vacsorát adni vendéglőben? De úgy látszik, tudja, hogy igazán dolgozni nem lehet evés közben.

– Kávét szobában – mondja, s hirtelen visszavisz bennünket Dickens és Thackeray idejébe, egy külön kis szobában tűz ég a kandallóban, hideg a május, fagyosszentek vannak, ők angolul fekete tüskésszenteknek hívják, mint kiderül. A pincér ide, a különszobába hozza azt az izét, amit ők kávénak tisztelnek, s az uraknak valami borfélélt, látom Pista arcán a komoly elismerést, én nem kérek.

„A hold ma oly kerek.” Buzgón magyarázom, hogy a kerek nem gömbölyű, ahogy ő gondolja, s hogy mi a „meredek út”, itt nincs mit tenni, rajzoljuk, mutatjuk, próbáljuk szinonimázní, szörnyű nehézséget okoz az „araszolva” – nem biztos, hogy az araszoló hernyó, amit rajzoló, angolul is araszoló, a magyar arasz Angliában lehet, hogy külön mérték, *inch?*, s végül is isten tudja, milyen áramba sikerül bekapcsolódnia, de megérti, ahogy Pista mondja, és én mutatom és rajzolom, hirtelen felragyog az arca.

– Értem, finom, különös szó, és a természetből, ugye? Hú lenni akarok.

– Én is – mondja Pista, s a kétféle szeme megint csupa könny. Késő éjszaka van, mire befejezzük, Godofréd valami csudálatos autón, amiről fogalmam sincs, hogy a legújabb vagy a legrégebb divatú-e, hazavisz a hotelba, s rázza-rázza Pista kezét, és: – Jó éjt, király leánya, jó éjt, költő – mondja, s a biztonság kedvéért hozzát teszi: – *Good night, duchess, good night, poet.*

Lefekszünk Ninnie sírjában, és bölgünk egy sort Miklósért.

Magyarul se szeretek hazudni, angolul meg nem is tudok. Sikerül is megalapozni humorista voltomat másnap, a reggelinél, ahol még megjelenik búcsúzni Godofréd s vele két nőnemű orientalista, akik magyar szót akarnak hallani. Elmondok nekik Weöres Sanyit, Aranyt, egy kis Jékelyt és Juhászt, aztán valamennyi prózai szöveget, amit éppen tudok kívülről, Tömörkényből.

– A doktor úr is mondjon egyet – kérnek engem, úgy látszik, nem mernek egyenesen hozzá fordulni.

– Nem doktor a férjem – mondom, mire rám bámulnak.

– Ó, persze, professzor, bocsánat!

– Nem professzor, és nem is doktor, nem végzett egyetemet, szólítsa a nevén nyugodtan, kedves Jane!

Mindkét hölgy harsogó nevetésben tör ki, egyik, a szebbik, még a kávécsészéjét is felborítja nevetésben, igaz, már üres.

– Jaj, micsoda angyali humora van, drága Mrs. Vas! Még hogy nem végzett egyetemem! Hiszen velem az előbb franciául beszélt, s a professzor azt mondja, négy Shakespeare-darabot fordított, és Racine-t és Goethét is – ó, istenem, maguk kontinentális emberek, annyira mások, tréfásak, aranyosak, milyen egészen mások! Nem végzett egyetemem! Óriási!

Godofrédre nézek, szeretném tudni, melyikünk a hülye itt, mert ő, ő bizonyosan nem az.

– Csak tréfa – fordul a hölgyekhez. – Mrs. Vasnak remek humora van.

Hát mit csináljak? Cambridge-ben már azzal fogadnak három nap múlva, bruházva:

– Ó, szegény Mr. Vas, tudjuk, tudjuk, ön nem is járt iskolába egyáltalában. Volta-képpen írni-olvasni se tud, a nevét is csak a felesége tudja aláírni. És micsoda humora van Mrs. Vasnak. Eddig csak annyit tudtunk a magyarokról, hogy hős nép, aki neki-megy pusztá kézzel a szovjet hadseregnek, de hogy ilyen emberek – csodálatos! Reméljük, jól érzik magukat Angliában.

Ez azért mégiscsak sok nekem, most már elszalad velem az ördög.

– Azonkívül négyféle cinegefajta is él Magyarországon – mondom nevetve, s megdöbbenve észlelem, hogy ezt meg komolyan veszik.

– Csakugyan? Ez nagyon érdekelni fogja a madarakkal foglalkozó kollégákat – bólint nagyot a cambridge-i fogadó professzor, s gondjaiba vesz bennünket. Pista még az éjszaka megírja a *Cambridge-i elégiát*. Persze a vers Sárospatakról szól s minden magyar összeesküvés, lázadás kudarcáról, s Zrinyi Péterék ürügyén börtönbe zárt barátainkat gyászolja és siratja, Déryt, Zelket és a többieket. Igen, nagyon jól érezzük magunkat Cambridge-ben, Angliában.

Nem úgy, mint Magyarországon, mert hiszen a magyar követség itt maga Magyarország. „Jelentkeztek feltétlenül a követségen” – köti a lelkünkre Aczél, mi valóban jelentkezünk is, előbb persze telefonon, de mire a megbeszélt időben odaérünk, csak nézünk egymásra és a bedeszkázott ablakú és eltorlaszolt kapujú épületre. Hát ez mi?

– Beverik az ablakokat – mondja a követ, ő maga nyitja ki a lelakatolt ajtót –, most lent vagyunk a szuterénben, angol személyzet nem hajlandó jönni, kevesen vagyunk. Mit kívánnak?

Hát ezt ki hitte volna? Ostromlott várba érkeztünk. Igaz, most jut eszembe, persze, persze, Haynaut is megverték, vagy csak meg akarták verni? az angol munkások annak idején – nem irigylem Sz. elvtársat, de nem is tudunk mit beszélgetni vele az alatt a félóra alatt, amíg teával kínál a szuterénben. A felesége hozza be a teát, próbál nekik segíteni, de keserű mosollyal elhárítja – most ilyen világ van, megszoktam. Sz. elvtárs csak faggat egyre, hogy mit akarunk tőle, hiába mondjuk kétszer is, hogy semmit, köszönjük, semmit, otthon mondták, hogy jelentkezni kell. Nem vagyunk disszidensek, két hétre jöttünk, az angolok hívtak meg, látszik, hogy hiszi is, nem is, lehet, hogy attól tart, kinn maradunk? Hát nem tájékoztatták hazulról? Lehetetlen. És ki tudja, kiben mi lakik, egyikünk se mondja ki sem a „forradalom”, sem az „ellenforradalom” szót – mióta lehet idekint? Pista meg is kérdezi, de Sz. elvtárs diplomata.

– Elég régen – feleli. Nem kérdezzük többet, köszönjük a teát, indulunk, és akkor hangzik el valami, ami nem diplomatarovatba tartozik, hiszen kétségtelen, hogy minden személyi adatunkat megkapta.

– Hol laknak Pesten?

– Az egyetemi templommal szemben, Eötvös Loránd utca 10., negyedik emelet négy.

– Közel voltak akkor a dolgokhoz.

– Közel. – Pista csak ennyit mond nagyon halkán és keményen, visszanéz egy pillanatra Sz. elvtársra, aki kulccsal és lakattal a kezében csukja utánunk Magyarország ajtaját.

Csak a hotelban, ahogy leveti magát az ágyra, akkor mondja ki Pista:

– Szuezt vagy Magyarország? Az isten verje meg.

Most pedig szintén Magyarországra megyünk, Cs. Szabóékhoz vacsorára. A lakása magyar–angol könyvekkel zsúfolt éppúgy, mint a régi budapesti Belgrád rakparton. A falon egy régi és egy új magyar térkép, külön Budapest térképe, s a mézeskaláccsal teli otthoni szőttes tarisznyát, amit hoztam neki, tüstént melléjük akasztja, láthatóan örül neki, a felesége megölel.

– Ezzel fogtok hazajönni – súgom neki, mert csöndre int, ahogy Csé elfordul, s a tarisznya rojtjait morzsolgatja a kezében.

Mewsban laknak, ez most lett divat, mondja, a régi uraságok londoni házaiban volt egy külön kocsislakásrész, a földszinten laktak a lovak, az emeleten két kisebb szobában a kocsis vagy a kocsisék – s most kiadják lakásnak, igazán kellemes és aránylag olcsó, művészek, írók, fiatalok örülnek neki. Itt náluk a földszinti helyiség nappali lett, a felső kettő (eszméletlenül meredek lépcső vezet beléjük) dolgozó- és hálószoba. Nekem meg muszáj az otthoni kocsisokra gondolni. Az istállóba éjszakára be voltak kötve a lovak, s a vizesrocska és a zabosláda mellett a keskeny falnál egy dikó pompázott szalmával és pokróccal. Felette lógott szögeken a kocsis ruhatára, a tarisznya és a kulacs. S az udvari kútnál mosakodtak.

– Meséljete, meséljete! – sürget Csé, ahogy a földszinti nappaliban leülünk vacsorázni. – Mindent mondjatok el, ha jó, ha rossz, a börtönben lévőkről tudunk, de sok-sok áttételen keresztül jönnek a hírek, s ellenőrizhetetlenek.

Hát, nem nagyon szívvidító a beszélgetés, pedig igazság szerint először merünk szabadon szólni 1957 óta valakinek, aki nem volt „közel”. Én háttal ülök az ajtónak, egyszer csak, jó idő múlva, Csé mögém lép, és hátról gyöngéden megfogja a fejemet két kézzel.

– Drágám, ugye, nem tudja, hogy beszéd közben automatikusan hátra-hátranéz. Megszokta, persze. Az istenért, ne féljen már, itt nem hallgatja ki senki.

Nem kétséges, Csé itt valaki, megtalálta a helyét, ír és publikál, az asszony, akit szeret, utánaszökött, együtt vannak, jó és szép körülmények között, de mégis, olyan együttlétképlet ez itt, mint amikor a gazdag rokon van meghíva a szegényhez, és akármilyen furcsa, de így van, a gazdagok mi vagyunk. Hiába bámulom reménytelenül London kincseit, a sosem látott, elképzelhetetlenül gazdag kirakatokat s a skót mintás szoknyát Csé feleségén és az isteni tweedzakót Csén, mi vagyunk a gazdag rokonok, mert mi tíz nap múlva odahaza leszünk, Pesten. De addig miénk London, a westminsteri istentisztelettől a Qew Garden orchideatenyészetéig, meg a Park frissen született kis vadkacsái és egyéb gyönyörű madaraiig. Vastag lila rododendronsorok között autózunk Canterburybe – „lovagoltak Canterbury felé”, mondja Pista Margitkának, aki ráismer a Chaucer-idétre, Brightonban teleszedem a zsebemet Henry Moore-ra emlékeztető lyukas szürke kavicsokkal, közben nyugtázom magamban Dobbin ked-

vességét, aki vállalkozott rá, hogy megzavarja Osborne-ék mézesheteit. Postakocsin jött természetesen, és abban a fürdőépületben szállt meg, ami modernizálva ugyan, de ma is áll, hiszen Chaucer szülőháza is megvan még, ugyanolyan utca, ugyanolyan szám alatt, mint Chaucer idejében, eszükbe se jutott, hogy aktuális hírességekről vagy más költőről nevezzék el. Megérinthezem titokban a rosettai követ és az asszír királyok lapos lábujjait a British Museumban. És várok egy padon a Russell Square-en, mialatt Pista fent ül a Faber és Faber Kiadónál T. S. Eliottal társalogva. De ez már egy másik történet, mondja Kipling, régi szerelmem, *A dzsungel könyvében*.

Hegyeshalom, magyar határ. A vonat piszkos sötét pléhdoboz. Hirtelen hideg lett. Rajtunk kívül csak két német vagy csak németül beszélő, de csöppet sem szép, élemedett korú hölgy ül benne. A fiatalabbik komolyan és rettentő hangosan magyarázza, hogy ő már Schwechatnál „hideg lábakat kapott”, s ez a magyar vonat, hát igazán rémes! Tény, hogy maximum huszonötös körte pislog a mennyezeten, a vonatot nem fűtik, dideregve bújunk egymáshoz Pistával, kicsit ríktó a különbség ez után a kétheti gyógyfürdő-Anglia után. Csörömpöl az egész szerelvény, zötyög, mindjárt szétesik, az állomások üresek és feketék, hosszú ez a két óra a határtól hazafelé, sötét és szomorúan hűvös a tavaszi éjszaka. És most recsegve nyílik a vagon ajtaja, álmos, sápadt kis pincérlány botladozik befelé, a kezében különféle levektől lucskos, kopott tálca, nedves poharak meg egy-két üveg rázkódik rajta.

– Bort, sört, páálinkát tessék – éneklí a lány, rosszkedvűen inogva az ülések között, fel se néz közben.

– Ó, istenem – szakad ki Pistából. – Hát én ettől érzem, hogy itthon vagyok, hogy csak itt tudok élni. A lefelé lejtő mondatnak ez a zenéje!

Kint kicsit szaporodnak a fények. Az már Budapest.